

Tutkimus NY Vuosi yrittäjänä -ohjelman vaikutuksista oppimiseen

KESKEISET HAVAINNOT

Innovation Cluster for Entrepreneurship Education

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

EE-hanketta on tuettu Euroopan komission Erasmus+ -ohjelman rahoituksella.
Tämä asiakirja edustaa ainoastaan kirjoittajan näkemyksiä, eikä komissiota voida
pitää vastuussa asiakirjan sisältämien tietojen käytöstä.

Sisällys

JOHDANTO	3
Päätavoite	3
NY Vuosi yrittäjänä -ohjelma	3
Kohderyhmä	4
Metodologia	5
KESKEISTEN HAVAINTOJEN YHTEENVETO (NY Vuosi yrittäjänä -ohjelman vaikutukset)	6
1. 50 %:n osallistuminen ohjelmaan vaikuttaa merkittävästi oppilaitokseen toimintaan ja muuttaa opettajien asenteita	6
2. Ohjelmiin osallistujamäärä ratkaisee, kun NY Vuosi yrittäjänä -ohjelman kaltaisilla käytännönläheisillä yrittäjyysprojekteilla halutaan vaikuttaa yksilöihin ja yhteiskuntaan.....	8
3. Pitkäkestoinen NY Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan osallistuminen parantaa koulumenestystä, eikä sillä ole haitallisia vaikutuksia koulutyöhön.....	10
4. Opiskelijoiden palaute NY Vuosi yrittäjänä -ohjelmasta ja oppimistuloksista on myönteistä.....	11
5. Useimpien opettajien mukaan NY Vuosi yrittäjänä -ohjelma on erittäin hyödyllinen ja opiskelijoiden ja opettajien suhde vaikuttaa muuttuvan myönteisillä tavoilla	12
6. Useimmat yritys-elämässä toimivat henkilöt pitävät yrittäjyyskasvatusta tärkeänä, ja yrityssektori haluaa osallistua yrittäjyyskasvatukseen laajemmin	13
7. Useimmat vanhemmat suhtautuvat myönteisesti yrittäjyyskasvatukseen ja käytännönläheisiin yrittäjyysprojekteihin.....	13
8. Yrittäjyyskasvatuksen vahvistamiseksi avainasemassa ovat hallinnollinen painotus, opetussuunnitelma, opettajakoulutus sekä oppilaitosten ja yritysten yhteistyö	14
SUOSITUKSET.....	15
Suosituksia 55 opettajalta 15 maasta	16

Innovation Cluster for Entrepreneurship Education

Kaksivuotinen tutkimus yrittäjyyskasvatuksen vaikutuksista ja NY Vuosi yrittäjänä -oppimisympäristöstä (program/learning environment) 2015-2018.

Toteutettiin yhteistyössä:

- JA Europe (Nuori Yrittäjyys Eurooppa)
- 5 opetusministeriötä
- 3 tutkimusorganisaatiota (FFE-YE/Tanska, ENRI,/Norja, Strossmayer University/Slovenia)
- 5 NY-organisaatiota (Suomi, Viro, Latvia, Belgia, Italia)

JOHDANTO

Kaksivuotinen The Innovation Cluster for Entrepreneurship Education (ICEE) -tutkimushanke käynnistyi tammikuussa 2015 ja päättyi tammikuussa 2018.

Tutkimustyötä johti Eastern Norway Research Institute (ENRI).

Hankkeeseen osallistui 13 tahoa ja organisaatiota:

- **neljän maan** opetusministeriöt: Italian, Latvian, Suomen ja Viron opetusministeriöt sekä Flanders Innovation and Entrepreneurship (Enterprise Flanders, talousministeriö, Belgia)
- **kolme** tutkimuslaitosta (Eastern Norway Research Institute, The Foundation for Entrepreneurship – Young Enterprise Denmark ja taloustieteen tiedekunta Osijekissa sijaitsevassa J.J. Strossmayerin yliopistossa)
- **viisi** NY-organisaation kansallinen toimija (Belgiasta, Italiasta, Latviasta, Suomesta ja Virosta).

PÄÄTAVOITE

Hankkeen päätavoitteena oli analysoida yrittäjyyskasvatuksen vaikutuksia ja oppia ymmärtämään, mitä tarvitaan, jotta saavutetaan Euroopan komission asettama tavoite, jossa kaikki nuoret saivat käytännön kokemusta yrittäjyydestä ennen koulunsa lopettamista.

Tutkimuksessa arviointiin, miten NY Vuosi yrittäjänä -ohjelma vaikuttaa 15–20-vuotiaisiin nuoriin, kun 50 % ikäluokasta osallistuu ohjelmaan. Tutkimuksen vertailuryhmänä oli saman koulun yhtä suuri ikäluokka, joka ei osallistunut ohjelmaan sekä ulkopuolinen vertailukoulu. Tutkimus toteutettiin 27 kuukauden mittaisena kenttäkokeena viidessä maassa ja kahdessakymmenessä oppilaitoksessa (sekä yleissivistävissä että ammatillisissa).

NY VUOSI YRITTÄJÄNÄ -OHJELMA

Ohjelmassa opiskelijat toimivat ryhmissä, ja heitä ohjaavat opettajat ja yrityselämän vapaaehtoiset.

NY Vuosi yrittäjänä -ohjelmassa perustetaan oikealla rahalla toimiva miniyritys (myöhemmin VY). Ohjelma vahvistaa nuorten kykyä ideoida ja ottaa omat ideat konkreettisesti käyttöön tekemällä oppien. Nuoret oppivat työskentelemään ryhmässä, toimimaan aloitteellisesti sekä ottamaan vastuuta. Lisäksi he saavat kokemusta oikean yrityksen johtamisesta ja oppivat ymmärtämään, millainen rooli taloudellisilla asioilla on hankkeiden onnistumisessa. Lisäksi opiskelijat soveltavat matemaattisia, tieteellisiä, kielellisiä, teknologisia ja kirjoitustaito-erityistaitoja käytännönläheisesti – tekemällä oppien.

Miniryitysten toiminta päättyi lukuvuoden lopussa. Vuoden aikana opiskelijat voivat osallistua kilpailuihin ja messuille, joiden avulla he voivat esitellä oppimiaan ja saavuttamia asioita.

”Yrittäjyyskasvatuksen järjestäminen ja tuominen osaksi oppilaitoksen jokapäiväisiä käytäntöjä vaatii aikaa, mutta on myös vaivan arvoista. Kaikki lähtee opettajista ja rehtorien tuesta asiaan. Oppilaitosten kannattaa lähteä matkaan pienin askelin. Myöhemmin toimintaa voidaan laajentaa kokeneempien opettajien avulla, yhteisillä koulutuksilla, tutustumalla ja tunnistamalla hyviä käytänteitä sekä kutsumalla sidosryhmät mukaan”

”Poliittiset päätökset ovat tärkeitä, sillä ne avaavat ovia ja levittävät tietoisuutta, mutta viime kädessä jokaisen oppilaitoksen on löydettävä itselleen sopiva toimintatapa.”

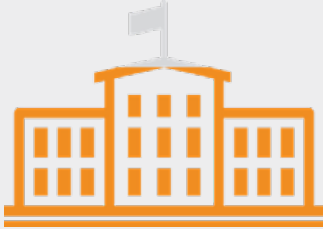
TES-palkinnon saanut opettaja

KOHDERYHMÄ

VASTAAJAT JA HAASTATELLUT

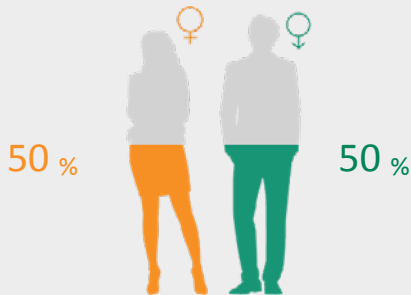

OSALLISTUNEET OPPILAITOKSET

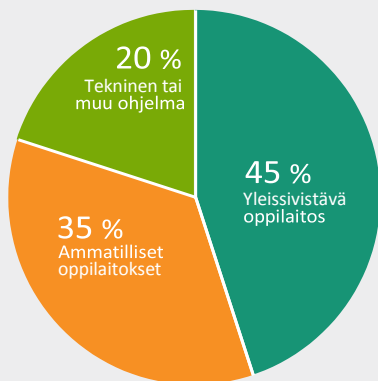
20 TOISEN ASTEEN OPPILAITOSTA,
JOISSA KÄYTETTIIN JOISSA KÄYTETTIIN VUOSI
YRITTÄJÄNÄ -OHJELMAA

5 KONTROLLIOPPILAITOSTA

OPISKELIJOIDEN KESKI-ikä: 17

OPISKELIJAPROFIILI

Tutkimukseen osallistui kaksikymmentä toisen asteen oppilaitosta Belgiassa, Italiassa, Latviassa, Suomessa ja Virossa. Oppilaitokset osallistuivat 27 kuukauden pituiseen kenttäkokeeseen, jossa hankittiin käytännön kokemusta yrittäjyydestä Vuosi yrittäjänä -ohjelman kautta.

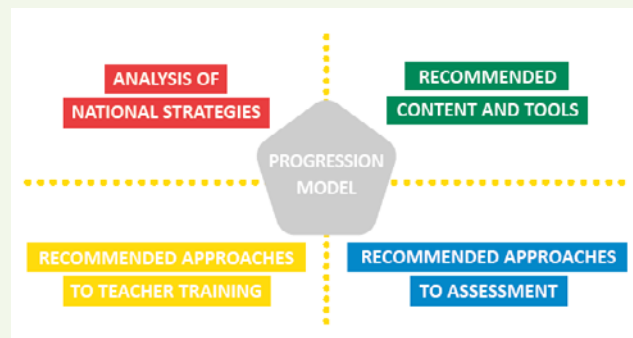
ICEE -tutkimuksen aikana ohjelmaan osallistujia verrattiin viiden kontrollioppilaitoksen kanssa sekä laadullisia että määrällisiä menetelmiä käyttäen.

- Kyselyaineistoa kerättiin ennen koetta ja sen jälkeen 12 000 vastaajalta (opiskelijoilta, opettajilta, vanhemmilta ja liikealalla toimivilta henkilöiltä). Henkilökohtaisiin ja ryhmähaastatteluihin osallistui yhteensä 150 henkilöä.
- Opiskelijoiden keski-ikä oli 17 vuotta, ja tyttöjen ja poikien välinen jakauma oli 50/50.
- Opettajien keski-ikä oli 47 vuotta, ja heistä 72 % oli naisia.
- Tutkimukseen osallistuneiden vanhempien keski-ikä oli 47 vuotta, ja heistä 70 % oli naisia.
- Tutkimuksen osallistuneista opiskelijoista 35 % opiskeli ammatillisissa oppilaitoksissa, 20 % teknisissä tai muissa koulutusohjelmissa ja 45 % yleissivistävissä oppilaitoksissa. Opiskelijoista 10 % oli maahanmuuttajia.
- Tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista 17 % valitsi VY-ohjelman valinnaisena kurssina ja 83 %:lle osallistuminen oli pakollista.

INNOVAATIOKLUSTERIT

Tutkimuksen lisäksi kaikki ICEE-yhteistyökumppanit tekivät töitä neljällä "klusterialueella" identifioidakseen Euroopassa käytettäviä hyviä käytäntöjä.

Neljän innovaatioklusterin välityksellä analysoitiin kansallisia strategioita ja ehdotettiin keinoja, joiden avulla yrittäjyyskasvatuksen kokemukset voidaan saada jatkumaan perusasteelta toiselle asteelle niin sanotun progressiomallin mukaisesti ja yhdistää käytettäviin sisältöihin, työkaluihin ja menetelmiin. Tämän lisäksi ehdotukset sisälsivät tapoja lähestyä opettajakoulutusta sekä työkaluja arviointia varten. Kaikki edellä mainitut raportit ovat saatavilla hankkeen sivustolla osoitteessa www.icee-eu.eu.

Yhteistyökumppanit ja oppilaitokset järjestivät myös useita kokouksia ja työpajoja hankkeen aikana.

Kutsuimme kahteen työpajaan myös rehtoreita ja opettajia The Entrepreneurial School Awards -palkinnon (TES, <http://theentrepreneurialschool.eu/>) voittaneista oppilaitoksista.

Kaksi kokousta toteutettiin yhdessä EE-HUB-hankkeen (www.ee-hub.eu) kanssa ja yksi Brysselissä vuonna 2017 järjestetyn Entrepreneurship Education Summit -tapahtuman yhteydessä.

METODOLOGIA

Tähän tutkimusraporttiin on koottu joitakin tutkimuksen tuloksia sekä ICEE-klustereissa tehtyjä havaintoja, jotka ovat tutkimuksen kannalta olennaisia. Yksityiskohtaisempia tietoja tuloksista on saatavilla täydellisessä raportissa, joka sijaitsee osoitteessa www.icee-eu.eu.

ICEE-tutkimusaineiston tiedot kerättiin pääasiassa kahden lähteen avulla:

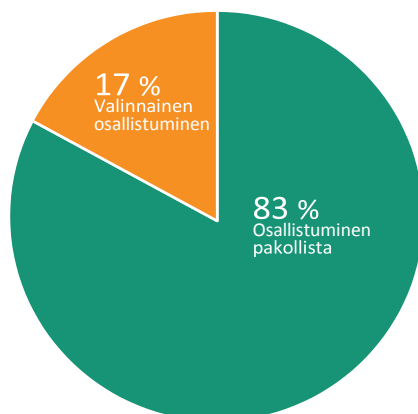
- **Määrällinen tutkimus**, jonka perustana oleviin kyselyihin kerättiin vastauksia opiskelijoilta, opettajilta, vanhemmilta ja liikealalla toimivilta henkilöiltä Belgiassa (Flander), Italiassa, Latviassa, Suomessa ja Virossa. Tutkimukseen osallistui 25 oppilaitosta. Otokset ovat 7 000 opiskelijaa, 3 500 vanhempaa, 1 000 opettajaa ja 400 liikealalla toimivaa henkilöä. Aineisto koottiin kahden lukuvuoden aikana. Määrällisen tutkimuksen tulokset julkaistiin tammikuussa 2018.
- **Laadullinen tutkimus**, jossa haastateltiin 150:tä henkilöä kymmenestä osallistujaoppilaitoksesta rehtorien ja ministeriöiden edustajien lisäksi. Tutkijat käyttivät osittain strukturoituja haastattelumalleja sekä henkilökohtaisissa että kohderyhmähaastatteluissa. Viidessä oppilaitoksessa vuoden 2016 aikana tehdyn laadullisen tutkimuksen tulokset julkaistiin maaliskuussa 2017.

ICEE:n tutkimusrakenteella on joitakin etuja aiempiin yrittäjyyskasvatusta ja miniyrittäjäsiä tarkastelleisiin vaikutustutkimuksiin verrattuna.

Näitä ovat esimerkiksi mahdollisuus verrata VY:hyn pakollisesti osallistuneita opiskelijoita ei-osallistujiin tai korkeaa VY- osallistumistasoa matalaan VY-osallistumistasoon, mahdollisuus huomioida kilpailevat selitykset vaikutusten taustalla ja suuret otokset, joiden edustavuus on hyvä.

ICEE mittaa vaikutusta tutkimalla tilannetta ennen koetta ja sen jälkeen. VY:n merkityksen dokumentointia varten verrattiin kolmea vastaajaryhmää:

- koeoppilaitosten opiskelijat, jotka **osallistuivat** VY:hyn, ja heidän opettajansa ja vanhempansa
- koeoppilaitosten opiskelijat, jotka **eivät** osallistuneet VY:hyn, ja heidän opettajansa ja vanhempansa
- kontrollioppilaitosten opiskelijat, **joihin hanke ei vaikuttanut**, ja heidän opettajansa ja vanhempansa.

Odotimme, että opiskelijoiden VY:hyn käyttämissä aikamäärissä olisi suuria eroja. VY-opiskelijat käyttivät VY:hyn keskimäärin 160 tuntia noin 25 viikon aikana (tähän on laskettu sekä opetuksen yhteydessä että oppituntien jälkeen käytetty aika), ja tämä aikamäärä oli likimäärin sama kaikissa tutkimukseen osallistuneissa maissa. 70 % VY-opiskelijoista teki VY:n parissa töitä yli 100 tuntia (korkea VY-osallistumistaso) ja 30 % opiskelijoista 99 tuntia tai vähemmän (matala VY-osallistumistaso).

Tästä syystä päätimme jakaa koeryhmät käytetyn ajan mukaan. Oli ennustettavissa, että korkean VY-osallistumistason opiskelijoiden oppimistulokset olisivat parempia, ja totesimme, että ohjelma vaikutti kyseiseen ryhmään myönteisesti useilla osa-alueilla. Matalan VY-osallistumistason ryhmässä (ohjelmaa tehtiin lyhytkestoisesti) puolestaan merkittäviä myönteisiä havaintoja ei tehty.

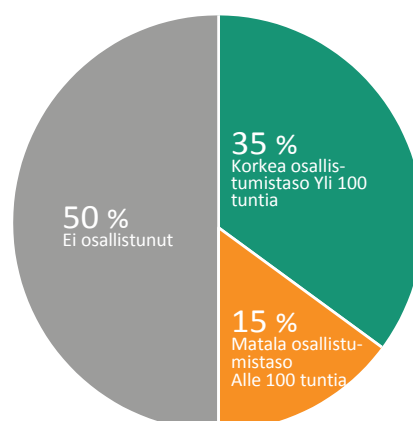
Aineisto auttoi meitä myös erottelemaan opiskelijat, joiden osallistuminen VY:hyn oli pakollista (83 % VY-osallistujista), niistä opiskelijoista, jotka osallistuivat ohjelmaan valinnaisesti (17 % VY-osallistujista). VY:n vaikutuksen osalta näiden ryhmien väliset erot olivat niin vähäiset, että jaottelu tulosten esityksessä ei ollut tarpeen. Analyysijä, joissa nämä kaksi ryhmää on erotettu toisistaan, on kuitenkin suoritettu tulosten herkkyyden testaamiseksi.

Kontrolliryhmän opiskelijoiden osalta odotimme, että koeoppilaitosten ei-osallistujien ja kontrollioppilaitosten ei-osallistujien välillä olisi joitakin eroja. Aineistoa analysoidessamme totesimme, että näiden kahden kontrolliryhmän oppimistuloksissa oli vain pieniä eroja. Analyysin yksinkertaistamiseksi päätimme yhdistää nämä kaksi kontrolliryhmää toisiinsa.

Kaikissa VY:n merkitystä opiskelijoille tutkivissa analyyseissa vertailtiin kolmea vastaajaryhmää:

1. opiskelijat, joiden VY-osallistumistaso oli korkea (vähintään 100 tuntia 25 viikon aikana, 35 % kokonaisotoksesta)
2. opiskelijat, joiden VY-osallistumistaso oli matala (enintään 99 tuntia 25 viikon aikana, 15 % kokonaisotoksesta)
3. opiskelijat, jotka eivät osallistuneet VY:hyn (50 % otoksesta).

Analyyseissä tarkkailtiin myös sukupuolen, maahanmuuttajataustan, vanhempien taustan, aiempien yrittäjyyskokemusten ja muiden itsenäisten muuttujien vaikutuksia. Tärkeimmät näitä ryhmiä koskevat tulokset sisältyvät raporttiin. ICEE-aineisto on analysoitu myös maakohtaisella tasolla, mutta selkeyden vuoksi tämä raportti sisältää vain koottua otosta koskevat päähavainnot. Maakohtaiset tulokset ovat saatavilla viidessä erillisessä maaraportissa (www.icee-eu.eu/the-research).

KESKEISTEN HAVAINTOJEN YHTEENVETO

1

50 %:n osallistuminen ohjelmaan vaikuttaa merkittävästi oppilaitokseen toimintaan ja muuttaa opettajien asenteita

ICEE-hankkeen päätavoite muotoiltiin seuraavasti:

”Edetäksemme kohti eurooppalaista tavoitetta, jonka mukaan kaikilla nuorilla tulee olla käytännön kokemusta yrittäjyydestä ennen koulunkäynnin lopettamista, tällä hankkeella testaan, millainen tilanne olisi, jos 50 %:lla 15–20-vuotiaista opiskelijoista olisi yrittäjyys kokemusta.”

Tutkimushanke vaikutti oppilaitoksiin merkittävästi. ICEE:n jälkeen useimmat testioppilaitosten opettajat (sekä minirytysopeettajat että ei-minirytysopeettajat) olivat samaa mieltä siitä, että ”heidän oppilaitoksellaan on suunnitelma yrittäjyyskasvatuksen toteuttamiseksi”, ”yrittäjyyskasvatus on osa heidän oppilaitoksensa henkistä ilmapiiriä ja kulttuuria”, ”johtava tiimi huolehti yrittäjyyskasvatukseen liittyvien asioiden tiedottamisesta”, ”oppilaitos tarjosi yrittäjyyskasvatusta yhteistyössä paikallisten yritysten ja/ tai organisaatioiden kanssa” ja että ”yrittäjyyskasvatukseen liittyvät sisällöt ja menetelmät olivat tärkeässä asemassa”. Koeryhmän koetta edeltävissä ja sen jälkeisissä vastauksissa oli merkittäviä eroja kaikissa näissä luokissa. Kontrollioppilaitosten opettajien arviot olivat paljon heikompia.

Lisäksi VY-opettajana toimiminen sai opettajat suhtautumaan yrittäjyyskasvatukseen myönteisemmin joillakin osa-alueilla. VY- opettajat yhtyivät ei-VY-opettajia useammin väitteisiin, joiden mukaan yrittäjyyskasvatuksen tulisi olla pakollinen osa opettajakoulutusta, opintonsa päättäneille opettajille tulisi tarjota edistynyttä yrittäjyyskasvatuskoulutusta, yrittäjyyskasvatuksen tarjoaminen on aiheellista myös peruskoulun alakoulussa, yrittäjyyskasvatuksen pitäisi sisältyä oppivelvollisuuteen erillisenä oppiaineena ja yrittäjyyskasvatuksen pitäisi perustua tosielämässä hankittuihin kokemuksiin.

Muilla osa-alueilla VY-opettajien ja kontrolliryhmän mielipiteissä ei ollut eroja. Näitä osa-alueita olivat esimerkiksi relevanssi ja prioriteetti toisella asteella, yrittäjyyskasvatuksen lisääminen omaksi tavoitteekseen opetussuunnitelmaan ja yrittäjyyskasvatuksen integrointi nykyisiin oppiaineisiin ja eri oppiaineiden välisiin hankkeisiin. Sekä kenttäkokeeseen osallistuneet opettajat että kontrolliryhmään kuuluneet opettajat olivat samaa mieltä yrittäjyyskasvatuksen hyödyistä **kymmenessä eri oppiaineessa ennen kenttäkoetta ja sen jälkeen.**

Laadullisissa haastatteluissa opettajat nostivat esiin myös keskeisiä piirteitä, joihin Vuosi yrittäjänä -ohjelma vaikuttaa.

1. Tasavertainen suhde opiskelijoihin: Useat opettajat pitivät tärkeänä sitä, että minirytysten yhteistyö teki heidän ja opiskelijoiden välillä olevasta suhteesta tasavertaisemman. He pitivät asioiden oppimisesta yhdessä opiskelijoiden kanssa ja siitä, että myös opiskelijat oppivat asioita heille. Lisäksi opettajat sanoivat, että opiskelijat voivat näyttää vahvuutensa VY:n kautta paremmin, kun opettajat huomioivat ja kohtasivat heidät yksilöinä (lisätietoja havainnossa 6).
2. Reflektointi tehtävän aikana ja sen jälkeen: Järjestelmällinen tiedonkulku voi parantaa opettajien ymmärrystä siitä, miksi opiskelijat onnistuvat VY-tehtävien suorittamisessa tai kohtaavat haasteita niiden aikana. Opettajat pitivät hyödyllisenä myönteisten ja haastavien kokemusten jakamista muiden opettajien kanssa ja sitä, että reflektointiin oli käytettävissä aikaa. Joissakin maissa opettajat työskentelivät ryhmissä, ja heidän mukaansa ryhmän antamasta keskinäisestä tuesta oli paljon apua.

3. Oppilaitoksen johto: On tärkeää, että opettajat kokevat oppilaitoksen johdon tukevan heitä, sillä opettajien taustat ja syyt VY-tehtävien parissa työskentelyyn vaihtelevat. Monet opettajat kertoivat heidän motivaationsa ja osaamisensa parantuneen sen jälkeen, kun heille annettiin sopivat vastualueet Vuosi yrittäjänä -ohjelmaa varten.

”Opettajien asenteet yrittäjyyttä kohtaan ovat kehittyneet tai muuttuneet tämän vuoden aikana. Aiemmin he olivat huolissaan, eivät nähneet yrittäjyyskasvatuksen hyötyjä ja sanoivat, että heidän työtään on valmentaa opiskelijoita yliopistoa, ei yrittäjyyttä varten. Nyt he kuitenkin ovat asiaan myönteisemmin suhtautuvien joukossa.”

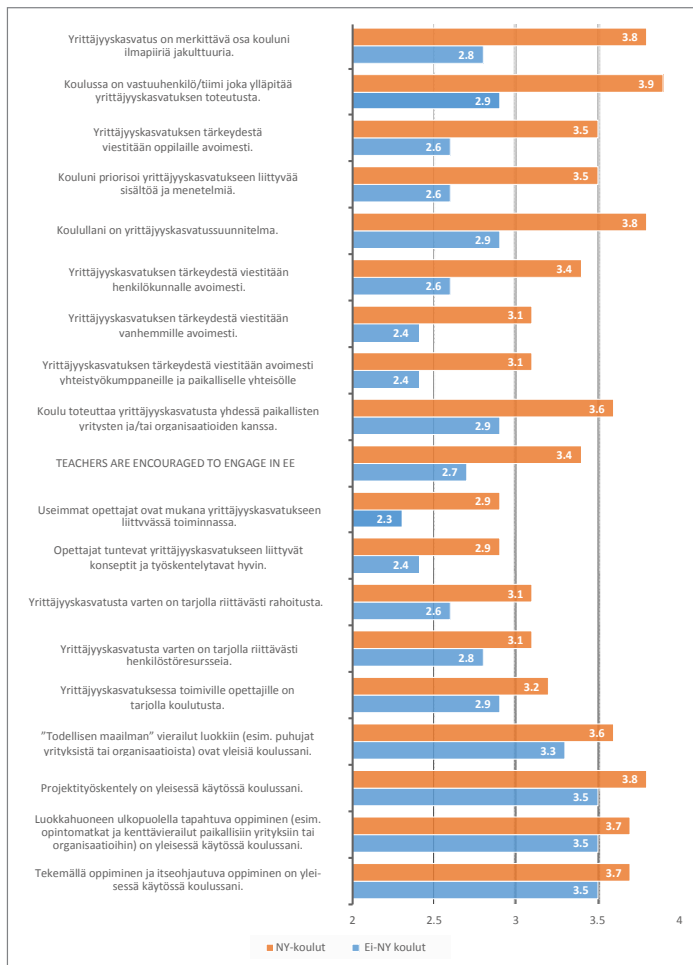
ICEE-hankkeeseen osallistunut rehtori

”Osallistuminen ICEE-hankkeeseen ja VY-osallistujamäärän nostaminen muutamasta opiskelijasta 50 %:iin herätti paljon vastustusta opettajien keskuudessa. Odotin kaikkien opettajien palaavan tavalliseen päiväjärjestykseen hankkeen loputtua. Mutta kun kysyin asiasta heiltä, he kaikki halusivat jatkaa ohjelman tarjoamista opiskelijoille.”

ICEE-hankkeeseen osallistunut rehtori

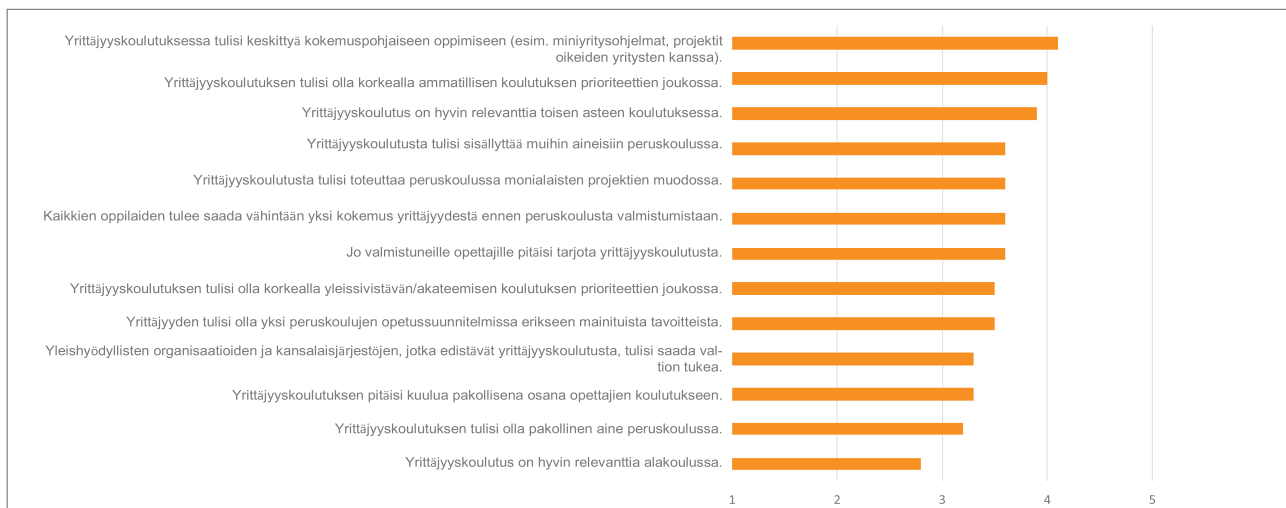
Kerro, missä määrin olet samaa mieltä (5) tai eri mieltä (1) alla olevien väitteiden kanssa, jotka koskevat oppilaitostasi ja sen keskittymistä yrittäjyyskasvatukseen edellisen lukuvuoden aikana. Opettajien kokeen jälkeisten tulosten keskiarvo (n = 803) oppilaitoksen tyyppin mukaan jaettuna

ICEE-tutkimuksen rakenne on monikansallinen ja johtopäätökset, jotka liittyvät Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan ja sen oppimistulosvaikutuksiin, perustuvat analyysiin, jossa otetaan huomioon keskeiset kilpailevat selitykset. Lisäksi käyttämme konservatiivista tilastollisen merkitsevyyden rajaa (0,01-taso), ja joitakin myönteisiä opiskelijoihin kohdistuvia vaikutuksia on havaittu myös aiemmissa tutkimuksissa, joissa VY:tä on analysoitu koe- ja kontrolliryhmien avulla. Näiden syiden vuoksi voimme kohtuullisen varmin mielin todeta muuttajien liittyvän toisiinsa. Tilastollisen merkitsevyyden testaamisen lisäksi myös efektiivinen on tärkeä työkalu, kun tavoitteena on arvioida ja tulkita tehokkuutta.

Kun olemme todenneet, että "Vuosi yrittäjänä -ohjelma toimii" (sillä on vaikutus, joka on mitattu tilastollista merkitsevyyttä arvioivilla kokeilla), voimme kysyä, "miten hyvin VY toimii" (mikä sen vaikutus on Cohenin d:n avulla mitattuna). Cohenin d määrittää standardoidun eron kahden ryhmän keskiarvojen välillä, ja se ilmoitetaan kaikissa tilastollista merkitsevyyttä mittaavien kokeiden taulukoissa. Tutkimuksessa verrattiin korkean ohjelmaan osallistumistason ryhmää ei-VY-ryhmään, ja Cohenin d:n laskettu arvo vaihteli 0,0:n ja 0,3:n välillä.¹ Nämä tulokset olivat odotettavissa, sillä arvioimme monia muuttajia myös muilla kuin tutkimuksen ydintarkoitukseen liittyvillä alueilla. Lisäksi ICEE on laaja-alainen ja monipuolinen opetuksellinen interventio, jonka tutkimusrakenteessa otetaan muut muuttajat ja koetta edeltävät tulokset tarkasti huomioon, minkä vuoksi korkeat efektiivisyydet ovat epätodennäköisempiä.

Kerro, missä määrin olet samaa mieltä (5) tai eri mieltä (1) yrittäjyyskasvatusta koskevien väitteiden kanssa. Kaikkien opettajien keskiarvo.

1. Opetusta koskevien interventioiden ominaispiirteenä näyttää olevan, että niiden vaikutukset ovat vain harvoin Cohenin luokituksen mukaan muita kuin pieniä. Tämä näyttää pätevän erityisesti opiskelijoiden saavutuksia koskevien vaikutusten kohdalla. Jos opetuksessa voitaisiin parantaa opintomenestystä pienellä ja edullisella muutoksella, jonka efektiivinen olisi jopa vain 0,1, kyseessä voisi olla erittäin merkittävä parannus – etenkin siinä tapauksessa, että se vaikuttaisi tasapuolisesti kaikkiin opiskelijoihin. Jos parannuksen vaikutukset kertaautuisivat ajan kuluessa, sen merkitys olisi vieläkin suurempi.

2

Ohjelmiin osallistujamäärä ratkaisee, kun NY Vuosi yrittäjänä -ohjelman kaltaisilla käytännönläheisillä yrittäjyysprojekteilla halutaan vaikuttaa yksilöihin ja yhteiskuntaan

70 % VY-opiskelijoista työskenteli ohjelman parissa yli 100 tuntia 25 viikon aikana (korkea VY-osallistumistaso) ja 30 % opiskelijoista 99 tuntia tai vähemmän 25 viikon aikana (matala VY-osallistumistaso). Osallistuminen näyttää vaikuttaneen myönteisesti opiskelijoihin, jotka käyttivät VY-tehtäviin yli 100 tuntia, kun taas alle 100 tuntia käyttäneisiin opiskelijoihin osallistumisella ei näytä olleen vaikutusta. Kun 100 tuntia jaetaan 25 viikon ajalle, tarkoittaa tämä n. 4h/viikko.

Vuosi yrittäjänä -ohjelman tavoitteena on antaa opiskelijoille opiskelijoille mahdollisuus perustaa matalalla kynnyksellä oma yritys ja antaa kokemus sekä tietoa yritystoiminnasta. Korkean VY-osallistumistaso opiskelijoille myönteiset vaikutukset näyttävät ulottuvan myös muille osa-alueille.

Analyysien mukaan korkean VY-osallistumistaso opiskelijoiden arviot olivat useissa luokissa (esim. itsensä työllistämisen arvioitu kannattavuus, projektinhallinta, aloitteellisuus ja yrittäjähenkisyys sekä koulumenestys) huomattavasti korkeampia kuin matalan VY-osallistumistaso opiskelijoilla tai opiskelijoilla, jotka eivät osallistuneet VY:hyn. Nämä tulokset koskevat sekä pakollisesti että valinnaisesti osallistuneiden ryhmiä. Osallistuminen ei puolestaan vaikuttanut matalan VY-osallistumistaso opiskelijoihin, mutta joissakin luokissa (esim. opiskelumotivaatio) vaikutukset olivat kielteisiä.

Korkea VY-osallistumistaso lisää yrittäjyyteen liittyviä toiveita ja tavoitteita (kiinnostavuus, kannattavuus). Korkea VY-osallistumistaso näyttää vaikuttavan myönteisesti etenkin arvioituun itsensä työllistämisen kannattavuuteen (Cohenin $d = 0,28$). Yrittäjyyteen liittyvien aikeiden osalta kolmen ryhmän väliset erot olivat merkityksettömiä. Kun kaikki relevantit muuttujat otettiin huomioon, odotettuja vaikutuksia yrittäjyyteen liittyviin aikeisiin ei ilmennyt.

Useisiin osa-alueisiin (kiinnostavuus, kannattavuus, aikeet) perustuvien mittausten lisäksi tutkimuksessamme oli kaksi itsensä työllistämiseen liittyvää, yksittäisiä osa-alueita mittaavaa kysymystä, jotka käsitelivät liiketoimintatietoja ja uravalintoja. Verrattuna opiskelijoihin, jotka eivät osallistuneet VY:hyn, korkean VY-osallistumistaso opiskelijat arvioivat 1,7 kertaa todennäköisemmin, että heillä on yrityksen perustamiseen liittyviä tietoja ja taitoja, ja 1,4 kertaa todennäköisemmin, että he haluaisivat työllistää itse itsensä².

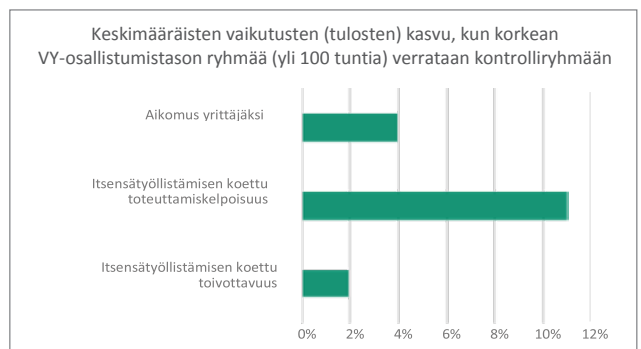
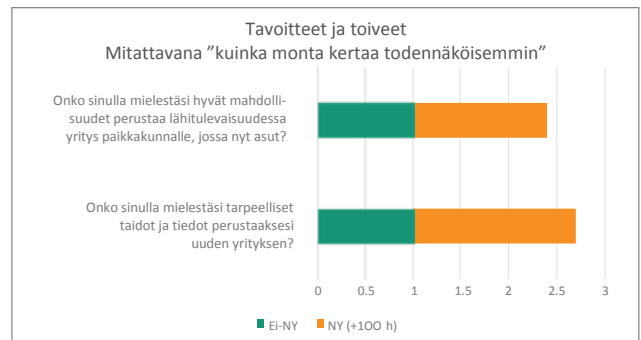
Lisäksi näyttää siltä, että VY:n havaitut vaikutukset osaamiseen ja itsensä työllistämisen kiinnostavuuteen ovat jonkin verran vahvempia nuorten naisten keskuudessa kuin nuorten miesten.

Laadullisissa haastatteluissa niin opettajat kuin opiskelijat totesivat, että opiskelijat saivat huomattavan määrän sekä teoreettista että käytännön tietoa yrityksen perustamisesta ja johtamisesta. Nämä ovat konkreettisia tietoja yrityksen elinkaaren eri vaiheista – aina idean keksimisestä sen tuotantoon, markkinointiin ja myyntiin saakka.

”Osa ihmisistä ei ole kiinnostunut aivojensa käyttämisestä. He haluavat vain kuunnella, eivät tehdä töitä itse. Se on iso ongelma. Pakollinen osallistuminen on liisännyt tällaisten opiskelijoiden määrää. Osa heistä pitää enemmän tavallisesta opetuksesta. He eivät halua työskennellä itse. Aiemmin, kun osallistuminen ei ollut pakollista, opiskelijat pystyivät poistumaan ohjelmasta, jos he eivät pärjänneet siinä. Enää he eivät voi.”

Opiskelijan vertailu pakollisesta ja vapaaehtoisesta ohjelmaosallistumisesta.

2. Ruotsalainen tutkimus vuodelta 2015

Vuonna 2015 julkaistussa ruotsalaisessa tutkimuksessa (IFN Working Paper No. 1063, 2015 The Impact of Entrepreneurship Education in High School on Long-Term Entrepreneurial Performance) todetaan, millaisia pitkäkestoisia vaikutuksia peruskoulun yläkoulussa ja lukiossa järjestetyillä yrittäjyyskasvatuksella ja koulutusohjelmiilla on myöhempään menestymiseen yritystoiminnassa. Tutkimuksen kohteena olivat kaikki 211 753 ruotsalaista opiskelijaa, jotka kävivät yläkoulua tai lukiota vuosina 1994–1996. Heistä 9 731 osallistui Junior Achievement Company Programme -ohjelman (JA VY). Analyysin mukaan osallistuminen JA VY:hyn vaikuttaa myönteisesti siihen, kuinka todennäköisesti opiskelija perustaa yrityksen pitkällä aikavälillä. Tämä todennäköisyys oli jopa 30 %. Norjalainen tutkimus vuodelta 2011.

Eastern Norway Research Instituteten (Østlandsforskning) vuonna 2011 julkaistussa tutkimuksessa tarkasteltiin JA Company Programme -ohjelman pitkäkestoisia vaikutuksia vertailemalla aiemmin opiskelleita 24–25-vuotiaita kontrolliryhmän kanssa. Tuloksista kävi ilmi, että 12 % aiemmista VY-opiskelijoista oli perustanut yrityksen, kun taas kontrolliryhmässä vastaava luku oli 8 %. Lisäksi tulosten mukaan 33 % aiemmista VY-opiskelijoista oli yrityksessä johtotehtävissä, kun taas kontrolliryhmässä tämä luku oli 25 %.

(ØF- notat nr.: 17/2011 Ungdomsbedrift og entreprenørskap)

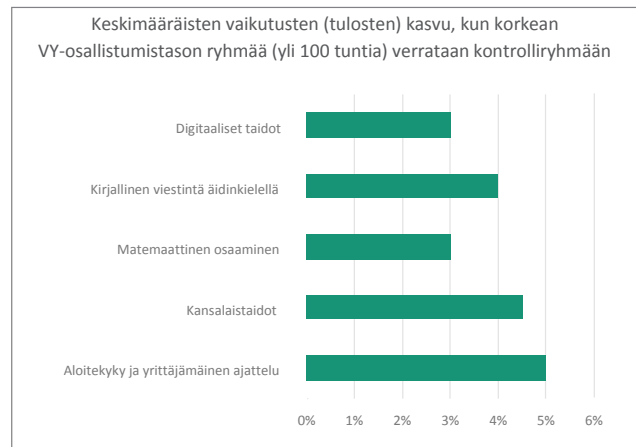
Korkea VY-osallistumistaso vahvistaa monialaisia taitoja, ja sillä näyttää olevan erityisen myönteinen vaikutus projektinhallintaan (Cohenin $d = 0,24$). Vaikutus muihin monialaisiin taitoihin (luottamus omiin kykyihin, luovuus ja ryhmätyöskentely) vaikuttaa olevan pienempi, vaikka se onkin merkittävä ja myönteinen. Toisaalta yrittäjyyteen liittyvää osaamista voidaan pitää joukkona erilaisia taitoja, jotka ovat menestyksekkään yritystoiminnan kannalta olennaisia, mutta toisaalta sen voidaan ajatella tarkoittavan myös monialaisia taitoja, jotka vaikuttavat kaikilla elämän osa-alueilla. EntreComp-kehityksessä projektinhallintaa, luovuutta, ryhmätyöskentelyä, luottamusta omiin kykyihin ja muita taitoja pidetään yrittäjyyden (ja muiden elämän osa-alueiden) kannalta tärkeinä.

Laadullisissa haastatteluissa opiskelijat puhuivat ryhmäprosessista, vastuusta ja johtamisesta. VY:hyn osallistuneet opiskelijat havaitsivat olevansa mukana ryhmäprosessissa, jossa he oppivat toimimaan demokraattisesti ja jossa kaikilla jäsenillä oli vaikutusvaltaa. Näin he oppivat arvokkaita viestintä-, ongelmanratkaisu- ja päätöksentekotaitoja ja huomasivat, että yrityksen menestyminen edellyttää ahkeraa työntekoa.

Lisäksi opiskelijat pitivät itsenäisestä työnteosta ja vastuun ottamisesta ja totesivat niiden parantavan heidän oppimistuloksiaan. Opettajat, vapaaehtoiset ja vanhemmat olivat samaa mieltä. Opiskelijoiden mukaan VY oli todentuntuempi kuin muut hankkeet, joihin he olivat osallistuneet: ohjelman pituus ja sen vaatima aika lisäsivät kokemuksen autenttisuutta ja tarjosivat tilaisuuksia yrittämiseen ja erehtymiseen. He oppivat ottamaan vastuuta sekä opiskelijayrityksestä että omasta oppimisprosessistaan.

Korkealla VY-osallistumistasolla oli myönteisiä vaikutuksia ydintavoitteen lisäksi muilla osa-alueilla, mutta nämä (tahattomat) vaikutukset olivat pieniä. Merkitsevyyuskokeiden perusteella korkea VY-osallistumistaso näyttää vaikuttavan myönteisesti joihinkin avaintaitoihin (aloitteellisuus ja yrittäjähenkisyys, kansalaistaidot, matemaattiset taidot, suullinen viestintä äidinkielellä ja digitaaliset taidot), mutta VY:n vaikutus on rajallinen. Muiden avaintaitojen kehittäminen ei sisälly VY:n päätavoitteeseen, joten rajallinen vaikutus oli odotettavissa.

Laadullisissa haastatteluissa opiskelijat, opettajat ja vanhemmat totesivat, että opiskelijoiden yleinen osaaminen oli parantunut ja että VY ruokki avaintaitojen kehitystä. Niin opettajat, vanhemmat kuin opiskelijatkin mainitsivat taitoja, kuten viestintä ja ristiriitojen ratkaiseminen ryhmässä, tuotteenesittely(äidinkielellä ja englanniksi) ja yrityksen talousasioiden hoitaminen. Jotkin opiskelijat alkoivat ymmärtää paremmin, mitä hyötyjä muilla oppiaineilla on, minkä seurauksena he alkoivat kiinnittää kyseisiin oppiaineisiin enemmän huomiota. Lisäksi opiskelijat kertoivat kehittäneensä itseään ja muita opiskelijoita kohtaan uusia asenteita, jotka liittyivät vastuullisuuteen, rohkeuteen, kärsivällisyyteen, ennakoivuuteen ja itsenäisyyteen. Opettajat totesivat henkilökohtaisten hyötyjen, kuten parantuneen itsevarmuuden ja osaamisen, lukeutuvan tärkeimpiin VY:n tarjoamiin oppimistuloksiin. Myös vanhemmat olivat havainneet tällaisia muutoksia.

”Intohimo! On tärkeää keskittyä täysillä siihen, mitä tekee, ja käyttää siihen riittävästi aikaa. Opin, että vaikka tilaisuuksia on paljon, meidän täytyy harkita, mikä on parasta juuri kuluvalle hetkellä.”

VY-opiskelija kertoo oppimisestaan taidoista

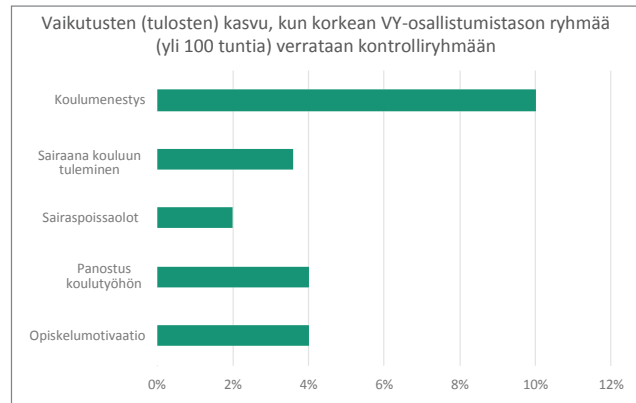

3

Pitkäkestoinen NY Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan osallistuminen parantaa koulumenestystä, eikä sillä ole haitallisia vaikutuksia koulutyöhön

Eräs tavallisista yrittäjyyskasvatukseen aloittamiseen liittyvistä huolenaiheista on, että se voi "varastaa" aikaa muilta tärkeiltä koulutehtäviltä. Pitkäkestoisen eli korkean VY-osallistumistason (yli 100 h/ 25 viikon aikana) ryhmän osalta tällaisesta ei löytynyt merkkejä laadullisessa eikä määrällisessä tutkimuksessa.

Itse asiassa opiskelijat, jotka käyttivät VY:hyn yli 100 tuntia, näyttivät parantavan tuloksiaan myös muissa oppiaineissa³, oppivan ryhmätöitäitoja ja suhtautuvan opintoihinsa yrittäjähenkisemmin. Koulumenestystä arvioitiin mittaamalla arvosanojen keskiarvoa yhden lukuvuoden ajalta. Korkean VY-osallistumistason opiskelijoiden arvosanojen keskiarvo oli huomattavasti korkeampi kuin ei-osallistujien. Vaikutukset opiskelumotivaatioon, työmääriin, poissaoloihin ja läsnäoloihin olivat pienempiä.

ICEE-tutkimuksessa havaituista vaikutuksista suurimpia on parantunut koulumenestys, ja opettajien näkökulmasta se on myös yksi mahdollisesti kiinnostavimmista havainnoista. Pedagogisesta näkökulmasta katsottuna syy tähän havaintoon on todennäköisesti yhteydessä parempaan oppimisympäristöön ja siihen, että opiskelijat pitävät saamaansa opetusta merkityksellisenä.

Opiskelijat ja opettajat huomasivat, että heidän välillään oleva suhde muuttui myönteisellä tavalla. Opiskelijat ymmärsivät, millaisia hyötyjä muilla heille opettavilla oppiaineilla on. Opiskelijat totesivat heidän motivaationsa parantuneen ja tekemänsä työn määrän lisääntyneen. Haastatteluissa he kertoivat kehittäneensä itseään ja muita opiskelijoita kohtaan uusia asenteita, jotka liittyivät vastuullisuuteen, rohkeuteen, kärsivällisyyteen, ennakoivuuteen ja itsenäisyyteen.

Opettajat totesivat henkilökohtaisten hyötyjen, kuten parantuneen itsevarmuuden ja osaamisen, lukeutuvan tärkeimpiin VY:n tarjoamiin oppimistuloksiin. Myös vanhemmat olivat havainneet tällaisia muutoksia.

Tehokas yrittäjyyskasvatus osallistaa opiskelijat prosessiin, jossa he voivat käyttää lähtökohtana omia kokemuksiaan, tietoaan ja kiinnostuksen kohteitaan. Nämä ovat elementtejä, jotka auttavat opiskelijoita sitoutumaan hankkeisiinsa. He alkavat suhtautua omaan oppimisprosessiinsa vastuullisemmin ja pitävät sitä merkityksellisenä. Eräs opiskelijoista muotoili asian haastattelussa seuraavalla tavalla: **"Oppiminen ei tarkoita sitä, että kaikki asiat vain kerrotaan sinulle. Joitakin asioita täytyy oivaltaa myös itse."**

"Keskeytysten määrä on laskenut sen jälkeen, kun otimme käyttöön ryhmäpohjaisen opetustavan ja yrittäjyyskasvatuksen. Uskon, että on tärkeää opetella asioita tekemällä."

Opettaja

"Luokassamme on opiskelijoita, jotka ovat jokseenkin heikkoja, mutta pärjäävät hyvin miniryityksessä. Heidät on todella integroitu miniryitykseen. Osallistuminen hankkeeseen ja ohjaukseni auttoivat heitä muuttamaan asenteitaan paitsi itse hanketta, myös muuta koulunkäyntiä kohtaan. Taitojen puute aiheuttaa tietysti haasteita joillekin opiskelijoille, mutta kyse on heidän asenteestaan koulussa. Kun he tulevat tapaamaan minua, he kertovat minulle, mitä on tapahtunut ja mitä he ovat tehneet. He haluavat jakaa kokemuksiaan, ja se on hyvä asia."

Opettaja

3. Arvosanojen keskiarvo lasketaan lisäämällä opiskelijan arvosanat yhteen ja jakamalla ne hänen opiskelemissään oppiaineiden lukumäärällä. Arvosanojen keskiarvo laskettiin ennen VY:tä ja sen jälkeen.

4

Opiskelijoiden palaute NY Vuosi yrittäjänä -ohjelmasta ja oppimistuloksista on myönteistä

Kohderyhmähaastatteluisa yli sata opiskelijaa, opettajaa ja vanhempaa tarjosi tilaisuuden tutkia Vuosi yrittäjänä -ohjelmaa ja oppimistuloksia syvällisemmin.

- Ensiksi opiskelijat kertoivat hankkeen keston (yksi luku-vuosi) ja monipuolisten tehtävien olevan hyvä asia. Opiskelijat korostivat, että alustavan idean toteuttaminen edellyttää intohimoa, ahkeruutta ja paljon työtä, ja että he olivat erittäin sitoutuneita siihen.
- Toiseksi päätöksenteon autonomisuus kehitti heidän ryhmätyötaitojaan, minkä lisäksi hankkeeseen kuulunut yritysten ja erehdysten runsaus teki kokemuksesta todentuntuisemman. Miniyrityksissä opiskelijat eivät olleet vastuussa vain itselleen ja opettajille, vaan myös asiakkaille, liikealan henkilöille ja muille opiskelijoille. Myönteisenä pidettiin lisäksi sitä, ettei opiskelijoiden arviointi perustunut pelkkiin arvosanoihin, vaan siihen käytettiin myös kilpailuja, asiakkaita, itsearviointia ja talousasioita.
- Kolmanneksi kaikkien maiden opettajat, opiskelijat ja vanhemmat luettelivat useita oppimistuloksia esimerkiksi tietojen (miten yritys perustetaan ja miten sitä johdetaan), yleisen osaamisen (luovuus, ristiriitojen ratkaisu ja esitykset) ja asenteiden (opiskelumotivaatio, vastuullisuus, luottamus omiin kykyihin ja itsevarmuus) saralla. Sekä opiskelijat että opettajat mainitsivat, että hankkeen sivutuotteena useimmat opiskelijat alkoivat ymmärtää paremmin, mitä hyötyä muista heille opettavista oppiaineista on.

”Ensinnäkin Vuosi yrittäjänä -ohjelma on ollut tärkeä opiskelijoille, jotka eivät muuten ole olleet kiinnostuneita koulunkäynnistä. Yhteistyö miniyrityksessä on auttanut heitä integroitumaan ja omaksumaan roolin, minkä seurauksena he ovat saaneet kokea ryhmätyön ja käytännön työn merkityksen. Lopputuloksena opiskelijat nauttivat hankkeesta, sillä he huomaavat olevansa osa sitä.”

Opettaja

”Me johdamme prosessia itse. Opettajat luottavat meihin ja haluavat lopussa nähdä tuloksia, mutta heitä kiinnostavat nimenomaan tulokset, ei se, miten niihin on päädytty. Tietysti opettajat valvovat toimintaamme, mutta saamme hoitaa ja järjestää kaikki asiat vapaasti. Opettajat antoivat meille alussa joitakin ohjeita, joiden avulla pääsimme alkuun, järjestimme kokouksia ja muuta vastaavaa. Jonkin ajan kuluttua kysyimme apua silloin, kun tarvitsimme sitä, mutta muuten teimme kaiken itse.”

Opiskelija

”Ohjelmaan suhtaudutaan suurena hankkeena, joka sisältää monia oppiaineita. Tällä tavoin opiskelijat saavat mahdollisuuden kehittyä, sillä he voivat paikata mahdollisia aukkoja. Hassua minusta on se, että saan valita projektin itse. Muissa hankkeissa ei toimita samalla tavalla. Ohjelma kestää kauan, joten se antaa tilaisuuden oppia ja reflektoida opittuja asioita.”

Opiskelija

5

Useimpien opettajien mukaan NY Vuosi yrittäjänä -ohjelma on erittäin hyödyllinen ja opiskelijoiden ja opettajien suhde vaikuttaa muuttuvan myönteisillä tavoilla

Enemmistö opettajista korosti tarvetta keskittyä tosielämässä hankittuihin kokemuksiin perustuviin menetelmiin, kuten Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan. Innostuneilla ja päteillä opettajilla on tärkeä rooli yrittäjyyskasvatuksen toteuttamisessa ja laajentamisessa.

Yrittäjyyskasvatuksen laajentamisen haasteena on, että opettajat eivät tunne yrittäjyyskasvatukseen liittyviä konsepteja ja työtapoja riittävän hyvin. Opettajia täytyy kouluttaa lisää, jotta he voivat kokea olevansa päteviä myös yrittäjyysopetuksen saralla, mikä koskee sekä pedagogista prosessia että yrittäjyyskasvatuksen ja esimerkiksi VY:n opetussisältöä. Valtaosa Vuosi yrittäjänä -opettajista totesi, että monet opiskelijat kehittyivät huomattavasti käsittelemällä ohjelman asettamia haasteita. Ryhmätyö- ja yhteistyötaidot lukeutuivat tärkeimpiin etuihin yrityksen perustamiseen ja johtamiseen liittyvien tietojen ja oppiainekohtaisen oppimisen lisäksi. Ylivoimaisesti suurin osa VY-opettajista sanoi VY:n olevan tehokas opetusväline ja olevansa tyytyväisiä siihen opetusmenetelmänä, minkä lisäksi he halusivat jatkaa sen käyttämistä ja suosittelisivat sitä myös työtovereilleen.

”Opiskelijat pitävät siitä, että he saavat ohjata omaa oppimisprosessiaan itse. Samalla he pystyivät luotamaan siihen, että tarvittaessa he saivat apua opettajilta.”

Opettaja

Ryhmähaastatteluissa opettajat kertoivat myös, että Vuosi yrittäjänä -ohjelman -tehtävien aikana heistä tuli tasavertaisempia opiskelijoiden kanssa ja heidän suhteensa opiskelijoihin muuttui epämuodollisemmaksi ja yhteistyöhenkiseksi.

Kun opettajien suhde opiskelijoihin tiivistyi ja he pystyivät seuraamaan oppimisprosesseja lähempää, heistä osa alkoi suhtautua opiskelijoihin kunnioittavammin. Osa opettajista korosti myös tällaisen oppimistavan pedagogisia etuja: he oppivat ymmärtämään opiskelijoitaan paremmin, mikä muutti heidän välisensä suhteen luonnetta. Havaintojen ja hankkeeseen osallistuneiden opettajien kanssa järjestettyjen tapaamisten perusteella opettajien halu jatkaa menetelmän käyttöä näyttää olevan korkealla tasolla.

Haastatteluissa jotkin opettajat totesivat, että tytöt osallistuivat yrittäjyyskasvatukseen ja toimivat miniyrittäjänsä toimitusjohtajina useammin. Tästä huolimatta opettajat kertoivat perinteisten sukupuoliroolien näkyvän yhä niin yritysten tuottamisessa tai myymissä tuotteissa kuin yritysten esittelyissä.

”Monet oppilaitokset suhtautuvat Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan kuin se olisi ylimääräinen lisä. Haluamme auttaa heitä oivaltamaan, että ohjelmaan voi integroida useita oppiaineita, kuten kieliä, matematiikkaa, äidinkieltä ja niin edelleen. Osa opettajista ymmärtää tämän, mutta integrointi voi olla haasteellista. Kun puhumme opettajille tästä aiheesta ja mietimme keinoja integroinnin toteuttamiseen, he huomaavat sen mahdollisuudet.”

Nuori Yrittäjyys ry:n edustaja

6

Useimmat yritys­elämässä toimivat henkilöt pitävät yrittäjä­y­skasvatusta tärkeänä, ja yritys­sektori haluaa osallistua yrittäjä­y­skasvatukseen laajemmin

Tällä hetkellä koulutusjärjestelmän ja työmarkkinoiden välinen institutionaalinen yhteistyö on heikkoa, ja siihen on tultava muutos. Yritys­elämän edustajien enemmistö totesi, että oppilaitokset eivät tarjoa heille riittävästi mahdollisuuksia yrittäjä­y­skasvatuskoulutuksen ja tuen antamiseen nuorille. Toisaalta yli puolet opettajista väitti, että yritys­elämän edustajat tarjoavat vapaaehtoisuutena annettavaa koulutusta ja tukea vain harvoin. Opettajat ja yritys­elämän edustajat olivat samaa mieltä siitä, että yritys­elämän edustajat ovat riittävän päteviä yrittäjä­y­skasvatuksen saralla ja että opettajien osaaminen on vähäisempää.

Yritys­elämän edustajilla on paljon tarjottavaa yrittäjä­y­skasvatuksen saralla, etenkin jos heille annetaan pedagogisia neuvoja opiskelijoiden lähestymiseen. Ylivoimaisesti suurin osa Vuosi yrittäjänä -ohjelman neuvonantajista sanoi ohjelman olevan tehokas opetusväline ja olevansa tyytyväisiä siihen opetusmenetelmänä, minkä lisäksi he halusivat jatkaa sen käyttämistä ja suosittelisivat sitä myös työtovereilleen.

7

Useimmat vanhemmat suhtautuvat myönteisesti yrittäjä­y­skasvatukseen ja käytännön­läheisiin yrittäjä­y­skasvatukseen ja käytännön­läheisiin yrittäjä­y­skasvatukseen

Vuosi yrittäjänä -ohjelmaan osallistuneiden opiskelijoiden vanhemmat olivat tyytyväisiä ohjelman tarjoamaan käytännön­läheiseen ja ei-teoreettiseen oppimistapaan, mutta he kertoivat myös haluavansa lisätietoja oppimisprosessista ja arvioinnista.

Vanhemmat eivät välttämättä tunne ohjelma tekemällä oppimiseen perustuvaa lähestymistapaa, joten he tarvitsevat lisätietoja siihen liittyvistä opetusperiaatteista. Havaitsimme, että vanhemmat eivät osallistu yrittäjä­y­skasvatukseen erityisen paljon. Heidän roolinsa voisi kuitenkin olla paljon suurempi, ja he voisivat edistää yrittäjä­y­skasvatuksen järjestämistä oppilaitoksissa.

”Kun puhumme Vuosi yrittäjänä -ohjelmasta ja yrityksestä vanhemmillemme, he suhtautuvat siihen erittäin positiivisesti. Heidän mielestään opimme asioita paremmin, kun opettelemme niitä tekemällä. He sanovat, että se on hyvä tapa valmistautua tosimaailmaa varten!”

Opiskelija

8

Yrittäjyyskasvatuksen vahvistamiseksi avainasemassa ovat hallinnollinen painotus, opetussuunnitelma, opettajakoulutus sekä oppilaitosten ja yritysten yhteistyö

Opettajat, vanhemmat ja yritys-elämän edustajat totesivat, että yrittäjyyskasvatusta tarvitsee lisää viranomaisilta ja opettajakoulutusta järjestäviltä tahoilta (yliopistot ja ammattioppilaitokset).

Lisäksi yrittäjyyskasvatuksen tukemiseen tarvitaan rahoitusta ja yrittäjyyskasvatusta täytyy integroida opetussuunnitelmaan ja oppiaineisiin paremmin.

Tärkein edistävä tekijä on mahdollisesti se, että kaikki kohderyhmät (opettajat, opiskelijat, vanhemmat ja yritys-elämän edustajat) uskovat yrittäjyyskasvatuksen olevan tärkeää.

Seuraavaan taulukkoon on koottu keskeisiä yrittäjyyskasvatuksen kehittämistä edistäviä ja estäviä toimenpiteitä (ote ICEE -tutkimuksen englanninkielisestä aineistosta).

Aihe	Edistävä tekijä	Haittatekijä
Hallituksen prioriteetit	Jotkin hallitukset (kansalliset ja paikalliset) ovat nostaneet yrittäjyyskasvatuksen prioriteetiksi, ja monet rehtorit arvostavat yrittäjyyskasvatusta.	Jotkin hallitukset (kansalliset ja paikalliset) eivät ole nostaneet yrittäjyyskasvatusta prioriteetiksi, eivätkä myöskään tarjonneet lainkaan rahoitusta.
Opetussuunnitelma	Monissa maissa yrittäjyyskasvatusta kuuluu koulujen opetussuunnitelmiin.	Yrittäjyyskasvatusta sisällyttäminen lukujärjestyksiin ja muihin aineisiin on onnistunut heikosti, jolloin opettajien on vaikeaa löytää aikaa yrittäjyyskasvatukselle.
Opettajien koulutus	Yrittäjyyskasvatusta pidetään tehokkaina ja akateemisesti uskottavina; opettajien koulutukseen panostetaan kasvavassa määrin.	Riittävän laadukkaan opettajakoulutuksen puute; useimpien opettajien yrittäjyyskasvatusta osaaminen on riittämätöntä.
Koulujen ja liike-elämän yhteistyö	Liike-elämän edustajat ja yrittäjät haluavat jakaa opiskelijoille käytännön kokemuksiaan ja asiantuntemustaan; heillä on osaamista, jota monilla opettajilla ei ole.	Koulutusjärjestelmien ja työmarkkinoiden välinen instituutiotason yhteistyö toimii heikosti. Yhteistyö koulujen ja yritysten välillä on usein tehotonta.

SUOSITUKSET

Tutkimustietoja voidaan käyttää yrittäjyyskasvatuksen vahvistamiseen kouluissa ja oppilaitoksissa. Analyysit ja mallit voivat auttaa operatiivisissa rooleissa (oppilaitosten johtajat, opettajat ja yhteistyökumppanit kansalaisjärjestöissä) ja tukirooleissa (vanhemmat, yhteistyökumppanit yksityisellä sektorilla, paikallisen yhteisön jäsenet ja media) toimivia henkilöitä toteutusprosessin aikana. Lopuksi haluamme tuoda esiin suosituksia yleisellä tasolla päätöksentekijöille ja erilaisille sidosryhmille:

Suosituksat määrällisen tutkimuksen perusteella:

Oppilaitosten täytyy tarjota ”riittävästi” aikaa Vuosi yrittäjänä -ohjelman parissa tehtävää työtä varten.

Opiskelijoiden itsensä täytyy sitoutua ja varata aikaa tekemiseen oppituntien jälkeen.

Pitkäkestoinen tekeminen ja paneutuminen asiaan on parempi kuin pinnallinen ja lyhytkestoinen toiminta.

Yrittäjyyskasvatuksen tulokset ovat parempia, kun miniyriytysten parissa tehdään töitä vähintään 100 tuntia lukuvuoden aikana (25 viikkoa/ 3-4h/viikko)

Suosituksat päätöksentekijöille:

- Opetusministeriöiden tulee jatkaa koulutusuudistusten työstämistä ja siirtymistä nykyistä osaamiskeskeisempään oppimistapaan.
- Ministeriöiden tulee jatkaa kansallisten yrittäjyyskasvatusstrategioiden kehittämistä ja integrointia opetussuunnitelmiin.
- Rehtoreilla on tärkeä rooli yrittäjyyskasvatuksen mahdollistajina oppilaitoksissaan. Tähän tulisi kiinnittää enemmän huomiota.
- Opettajille täytyy tarjota kunnollinen mahdollisuus järjestää yrittäjyyskasvatusta ja koulutusta Vuosi yrittäjänä - tai samankaltaisten ohjelmien käyttöön. Lisäksi opettajille täytyy tarjota riittävästi aikaa opetusta varten ja heitä tulee rohkaista tekemään töitä ryhmissä.
- On tärkeää tunnistaa opiskelijoiden vuorovaikutus suhteessa rehtoriin, opetushenkilöstöön ja muihin opiskelijoihin. Opiskelijoille täytyy tarjota yritysten hoitamiseen riittävästi aikaa ja opettajien ja mentorien tukea.
- Yrittäjyyskasvatuksen laajentamiseksi on yhteistyötä vahvistettava alueellisten yritysverkostojen, mentorien, oppilaitosten ja Nuori Yrittäjyys -organisaatioiden sekä sidosryhmien välille
- Vanhemmille täytyy antaa tietoja yrittäjyyskasvatuksesta, Vuosi yrittäjänä -ohjelmasta, oppimisprosessista ja arviointimenetelmistä. Tämä edesauttaa vanhempien osallistamista opetukseen.
- Suosittelemme myös, että ICEE-hanke jatkaa perehtymistä yllä mainittuihin aiheisiin syvällisillä määrällisillä ja laadullisilla tutkimuksilla.

Tutkimustuloksia esiteltiin opetus- ja kulttuuriministeriössä 19.1.2018

Suosituksia 55 opettajalta 15 maasta

ICEE:n päätöskokous järjestettiin Tallinnassa marraskuussa 2017. Tapahtumassa 55 opettajaa ja rehtoria 15 maasta jakoi toisilleen tietoja ja käytäntöjä ja kokosi alla olevat suositukset tavoista, joilla voidaan edesauttaa yrittäjyyskasvatuksen toteuttamista oppilaitoksissa.

Opettajien ei tule tehdä töitä yksin. Yrittäjyyskasvatusohjelmia järjestäviä tai yrittäjyyskasvatuksellisia menetelmiä käyttäviä opettajia ei saa jättää yksin. Heillä tulee aina olla kumppaneita, joiden kanssa keskustella ja joilta kysyä mielipiteitä ja neuvoja. Oppilaitosten tulee muodostaa verkostoja paitsi sisäisesti, myös ulkoisesti muiden opettajien ja oppilaitosten kanssa alueellisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla.

Oppilaitoksen kaikkien opettajien tulee jollakin tavalla osallistua yrittäjyyskasvatukseen tai tietää, mitä se tarkoittaa. Mahdollisuuksista tulee kertoa kaikille opettajille. Eri oppiaineiden opettajien tulee saada tietoja yrittäjyyskasvatuksesta ja sen haasteista ja eduista, jotta he ymmärtävät, millaisia mahdollisuuksia se tarjoaa heidän oppiaineessaan. On myös tärkeää kiinnittää huomiota opettajiin, jotka tekevät jo parhaillaan töitä yrittäjyyskasvatuksen parissa.

Kokeneet opettajat voivat toimia opettajien kouluttajina. Opettajien osaamisessa olevat puutteet rajoittavat yhä yrittäjyyskasvatuksen laajempaa käyttöönottoa. Koulutuksessa tulee hyödyntää tekemällä oppimisen metodologiaa, ja koulutettavien opettajien on hyvä kokeilla ohjelmaa ja/tai siihen kuuluvia tehtäviä itse – näin he ymmärtävät paremmin, mitä yrittäjyyskasvatukseen osallistuminen tarkoittaa opiskelijan näkökulmasta, ja samalla he voivat haastaa itsensä ja poistua mukavuusalueeltaan. Metodologian tulee olla keskipisteessä. Yrittäjyyskasvatusta opettaessa tehtyjen virheiden analysointi on erittäin tärkeää, jotta voidaan löytää keinoja opetuksen parantamiseen. Kannustaminen oppimiseen kokeilun, yrittämisen ja erehtymisen kautta on tärkeää sekä oppitunneilla että koulutuksen aikana. Oppilaitoksessa työskentelevien kokoneiden opettajien tulee kouluttaa aloittelijoita ja muita saman oppilaitoksen opettajia, jotka ovat kiinnostuneita yrittäjyyskasvatuksen tarjoamisesta.

Paikallisen yhteisön osallistuu yrittäjyyskasvatukseen – vanhemmat mukaan. On tärkeää informoida yrittäjyyskasvatuksesta riittävästi myös vanhempia. He voivat osallistua prosessiin ja toimia esimerkiksi opiskelijoiden mentoreina. Sama koskee paikallista yhteisöä, johon oppilaitos voi yrittää muodostaa yhteyksiä (esim. messuilla tai tapahtumissa) ja joka voi toimia tietojen ja tuen lähteenä.

Oppilaitoksen kehittäminen ympäristönä ja tietoisuuden levittäminen. Kun oppilaitos alkaa tarjota yrittäjyyskasvatusta, sen on hyvä varmistaa aikataulunsa joustavuus ja varata opettajille joitakin tunteja aikaa yhteistyötä varten. Kun oppilaitos laajentaa toimintaa, sen tulee integroida yrittäjyys koulutyöhön ja noudattaa asteittain etenevää suunnitelmaa. Joissakin tilanteissa voi olla tarpeen uudistaa luokkahuoneita ja tarjota tehtäviä varten joustavampia (avoimia) tiloja. Hyvät roolimallit ja esimerkkiä näyttävät alumnit voivat motivoida sekä opiskelijoita että opettajia. On myös tärkeää kertoa vaikutuksista kaikille sidosryhmille.

Johdon tuki ja osallistuminen. Rehtori edustaa oppilaitoksen johtoa, joten hänen antamansa tuki on kriittisen tärkeässä asemassa. Hänen täytyy osallistua prosessiin ja olla tietoinen ja ajan tasalla siihen liittyvistä edistysaskeleista, tehtävistä ja saavutuksista.

Tutkimukseen osallistuneet oppilaitokset Suomessa

Etu-Töölön lukio, Helsinki
Helsingin kielilukio, Helsinki
Suomen Liikemiesten Kauppaopisto, Helsinki
Kainuun ammattiopisto, Kajaani

Tutkimukseen osallistui hankkeesta riippumattomana oppilaitoksena

Raision Seudun Koulutuskuntayhtymä, Raseko

Tutkimustuloksia esiteltiin opetus- ja kulttuuriministeriössä 19.1.2018

